

«ESCOLTA, ISRAEL» I ALTRES POEMES: LES QÜESTIONS JUEVES D'ERICH FRIED

Traducció de Bartomeu Prohens

1

L'anomenada «qüestió jueva» apareix en el segle XVII a Europa (en primer lloc a Anglaterra) com a pregunta per l'«emancipació» dels jueus europeus, és a dir, com a pregunta per la seva integració en una societat que aspirava a la Il·lustració. Amb el temps aquest terme en alemany, *die Judenfrage* (la qüestió o la «pregunta» dels o pels jueus), experimenta una lamentable transformació en el seu significat. Si Karl Marx podia dedicar-li un text en el qual lligava aquesta «qüestió» o «pregunta» amb la dissolució del sistema burgès —quin sentit tindria «la pregunta en qüestió» (i permeteu-me el joc de paraules) en una societat plenament humana, en una humanitat socialitzada de debò—, a partir de final del segle XIX el sentit de la pregunta pren diverses direccions. Per una banda, apareix el sionisme que reivindica la necessitat d'un territori on establir el poble jueu. Per l'altra, el significat de la qüestió esdevé més problemàtic a causa de l'antisemitisme europeu. Ja al segle XX, la pregunta pels jueus és més aviat plantejada com a problema. D'aquí a una «solució final de la qüestió jueva» (*Endlösung der Judenfrage*) dels nazis hi ha moltes passes que caldria analitzar, però que no poden aparèixer, malauradament, en aquesta breu presentació.

El tràgic destí dels jueus de l'Europa continental determina la vida i per tant l'experiència del jove Erich Fried, nascut el 1921 a Viena i nen prodigi, que el 1938 —apunt d'acabar els 17 anys— es troba en una situació inesperada i desesperada. Ell mateix ens diu

que l'annexió del seu país «em convertí de ser un estudiant austríac de batxiller en un jueu perseguit». Mort el seu pare com a resultat d'un interrogatori de la *Gestapo* malgrat ser *unpolitisch*, és a dir no significat ni interessat per la política, el jove estudiant fugí del seu país a través de Bèlgica per instal·lar-se a Londres, on treballa com a bibliotecari, on esdevé obrer en una fàbrica i fins i tot es dedica a la tasca química de producció de llet. Una versatilitat tan gran no impedeix que acabi concentrat en la producció literària, sempre compromès amb la política concreta de cada moment. El 1943, per exemple, abandona el Kommunistischen Jugendverband austríac de Londres perquè considera inacceptable la influència de l'estalinisme. A partir de 1944 comença a publicar els seus poemes. A part de la seva producció literària, treballa de 1952 a 1968 per a la BBC.

És durant el turbulent 1968 que Erich Fried apareix a la República Federal Alemanya i es converteix en una autèntica molèstia per a les autoritats a causa de la seva defensa del moviment juvenil. Una carta acusatòria al setmanari *Der Spiegel*, amb la qual protestava per la mort el desembre de 1971 del terrorista Georg von Rauch —quí morí en un tiroteig amb la policia— provocà la denúncia del socialdemòcrata Klaus Hübner, aleshores Polizeipräsident (màxima autoritat de la policia) de Berlín-Oest. L'ajuda del seu amic, el famós escriptor Heinrich Böll, va ser un factor decisiu per tal que el procés contra Fried acabés el 1974 amb l'absolució.

El seu llibre *Liebesgedichte (Poemes d'amor)* (1979) aconsegueix una gran popularitat. Així i tot, el poeta continua amb la seva obra de protesta contra tot el que considera injust en el món. El 1982 obté la nacionalitat austríaca sense renunciar a la britànica. Mor el 1988 a la República Federal Alemanya i és enterrat a Londres.

2

Què podem dir de la relació d'Erich Fried amb el judaisme? Crec que el millor que es pot fer és remetre als seus poemes, que sempre són reaccions creatives i de protesta com a resposta a situacions d'injustícia. Ateu confés, la seva crítica es dirigeix tant contra el judaisme com contra el cristianisme. Ell mateix afirma haver estat religiós només durant la seva infància. El seu poema «Wer weiss etwas von einem (Echod mi jodea)» (2) és tota una declaració de principis.

El poeta parteix d'una cançó litúrgica («Qui en sap res d'Un, de Dos...») per manifestar la seva posició davant l'experiència religiosa. L'experiència que té Fried de la religió es veu reflectida en els seus jocs de paraules lamentablement impossibles de vessar en català, excepte en el darrer vers del poema mencionat, que m'ha permès el goig de reproduir la paronomàsia *Krieg/Krug* amb guerra/gerra. Una excepcional, és a dir fantàstica excepció, en una tasca que pot resultar desagradable quan el traductor es veu obligat a callar davant el ric i oportú vocabulari alemany que permet punyents ironies. Només donaré la pista al lector atent referint-me als dos primers versos d'aquest poema: *Eins ist die Einsamkeit* («Un és la solitud»), *Zwei ist der Zweifel* («Dos és el dubte»). Qui vulgui entendre els poemes sense saber alemany li queda almenys la seguretat que no he anat (quasi) mai més enllà d'una traducció que expliqués el significat dels poemes. Al capdavall no crec que fos útil farcir de notes totes les ocurrences de Fried basades a relacionar paraules semblants (*die Egel schwimmen... und die Engel verschwimmen* —«les sangoneres neden... i els àngels s'esvaeixen») (2). No acabariem mai. Per tant, el lector queda lliurat o bé a la lectura en català, que exposa el pensament del poeta, o a l'ús d'un diccionari on vegi en alemany sons semblants que apunten a significats evocadors però també sovint ambigus. Afortunadament no es tracta d'explicar vers per vers un vocabulari tan amarat filosòficament com el del pensador Martin Heidegger, qui per cert es trobaria en les antípodes de Fried.

Així i tot, la cronologia ens ajuda. El poema «Wer weiss etwas von einem (Echod mi jodea)», escrit el 1948, ens remet al moment que els britànics lliuren el territori de Palestina a uns hebreus que en proclamen la independència com a estat d'Israel, fet que provoca la immediata reacció dels països àrabs veïns. La simpatia que sembla manifestar Fried en el seu «Ägypten» (1946) (3), que remet a Ex 14, rep la seva resposta (el *Gegengedicht* o «contrapoema») a «Bibelfest» (4) (1967), títol que literalment significa «ferm com la Bíblia» però es refereix a qui té un coneixement exhaustiu del text sagrat. Fried interpreta el coneixement del text com a excusa o més aviat justificació (*Freibrief*, literalment 'carta lliure', que és també un document oficial de permissió per fer allò que en principi està prohibit, un salconduit en definitiva) per a noves accions (*für neue Taten*), on la paraula *die Tat* ('l'acció, l'acte') té un ressò en alemany que ens evoca *Tatmotiv*, *Tatwaffe*, *Straftat*, respectivament 'motiu de l'acció, arma de l'acció, acte punible'. *Für neue Taten* es pot traduir literalment per 'per a noves accions', però d'alguna manera evoca alhora 'per a nous crims', sobretot en el context del poema.

Ens movem, aleshores, en un veritable *Meersund* (3), mot inventat per l'autor d'impossible traducció. Potser el poeta juga amb la plausible associació merament fonètica de *Meer* ('la mar') i *Sumpf* ('llacuna'), on aquest darrer evoca la situació desesperada de l'exèrcit dels EUA lluitant a les aigües fangoses del Vietnam. Una interpretació més senzilla apunta a entendre *Sund* com a abreviatura de *Sünde*, 'pecat'. Fins i tot, i aquesta és la interpretació més plausible, ens podem imaginar una ruptura del substantiu que deixa la mar al principi i converteix l'*und*, la conjunció copulativa *i*, com a preparació del darrer vers que apunta a la mort dels fills dels egipcis. La lectura literal és traduir la paraula per 'estret', l'accident geogràfic que trobem a Gibraltar, a Dinamarca o a Calais. El problema és que «estret», *der Sund*, es diu avui en dia més aviat Meerenge o fins i tot Strasse, camí. Tant de bo fos tan senzill entendre la poesia, sempre evocadora de múltiples sentits.

Emperò això no ens desvia dels problemes de traducció lligats als d'interpretació. El poema «Agÿpten» (3) ha de ser llegit, insisteixo, amb «Bibelfest» (4) com a contrapunt. Al capdavant, a «Bibelfest» se'ns recorda que «en l'aigua i en la sorra s'escriu la mentida», com en el poema que encapçala aquesta breu antologia, «Höre, Israel» (1), se'ns posa al davant la intenció dels enemics de l'estat d'Israel d'empènyer a tots els jueus a la mar. Perquè de fet trobem aquí tot un conjunt de «qüestions jueves» que no poden ser jutjades de manera maniquea, com si el que no és blanc hagués de ser negre. El lector dels poemes trobarà aquesta advertència més avall com a avís.

Hi ha, doncs, nombrosos matisos. Preguntar o qüestionar-se esdevé un fil conductor inseparable de la història. En el «mar de pecat» (així interpretaré ara *Meersund*) trobem el leitmotiv que ajunta totes les qüestions o preguntes jueves d'Erich Fried. Per una banda l'autor pot recórrer sense inconvenients al Nou Testament perquè al cap i a la fi Jesús és un mestre (rabi) i no el Senyor en tant que Segona Persona de la Trinitat: vegeu «Nachfolge» (14). En el poema «Fortschritt» («Progrés») (5) Fried ironitza sobre la facilitat de reconèixer els errors quan la comparem amb la impossibilitat de reparar les injustícies comeses. Tot això són també qüestions jueves perquè víctimes foren els jueus.

L'ambigüitat esdevé quasi un enigma en el text «Die armen Schweine» («Els pobres porcs») (8), al·lusió a un exorcisme de Jesús (Mc 5, 9-13). El poema es refereix a un episodi d'aquest evangeli, en el qual un endimoniat s'adreça a Jesús amb una queixa. «Qui hi ha entre tu i jo?», expressió semítica que pressuposa un enfrontament entre dos i la intenció de

resoldre'l. Aleshores, en preguntar-li Jesús al dimoni pel seu nom, el dimoni confessa que el seu nom és Legió «perquè som molts». Els dimonis demanen a Jesús que els enviï a un ramat de porcs que pasturava per aquell indret. «Aleshores els esperits impurs sortiren i entraren en els porcs, i el ramat es precipità pel pendís fins al llac, cosa de dos mil, i s'ofegaren en el llac.» (Mc 5, 14). Ara bé, com ens ajuda aquest episodi a entendre el poema de Fried?

Aquí són els personatges més malvats (des del primer ministre britànic Chamberlain, que practicà la política d'apaivagament amb Hitler, fins a Zia-ul-Haq, dictador de Pakistan de 1977 a 1988) els qui són devorats pels porcs que després es llencen a la mar per morir. Els «pobres porcs» semblen ser els devoradors dels veritables dimonis, porcs (o truges) innocents. Que cadascú interpreti el poema en funció de com entengui la identitat dels porcs, que poden ser aquells condemnats a eliminar-los o a ser eliminats pels tirans del segle XX. Sovint l'intent d'eliminar-los comportava i comporta l'eliminació d'un mateix. Matar «dimonis» exigeix el sacrifici definitiu.

4

El que més preocupa el poeta, així i tot, és el tema de «*Höre, Israel*» («Escolta, Israel») (1), escrit en ocasió de la Guerra dels Sis Dies el 1967. En aquest poema ens mostra un poble, el seu malgrat tot, dominat o lliurat a les mateixes forces o *Mächte* (1) que quasi van destruir-lo durant els anys de persecució als territoris controlats pels nazis. Les víctimes, certifica Fried, han esdevingut alumnes avançats i ara són botxins per no haver sabut o volgut aprendre la «llició» de la història. El poeta creu descobrir l'error ja no en la política fàctica dels governants israelians, sinó en els textos dels pares fundadors del sionisme a final del segle XIX. És en aquests on es troba l'ou de la serp, un error espiritual o intel·lectual des del principi, el pecat original del sionisme. És aleshores quan l'austriac d'origen jueu es posa el mantell del profeta i crida a Israel per tal que es converteixi. La crida a convertir-se (*umkehr*) (1) és literalment una exhortació a girar (*um*) o donar la volta i tornar (*kehr*) a una actitud oposada a la bel·licosa dels sionistes.

El model que Fried proposa és el del rabí Hil·lel (c. 110 aC – c. 9 dC), que incidí en la regla d'or proclamada ja a Moisès a Lv 19,18: «Has d'estimar al proïsme com a tu mateix, perquè Jo sóc el Senyor.» En el darrer poema d'aquesta breu antologia, «Fragen in Israel» («Preguntes a Israel») (15), les paraules del rabí apunten a una immediata aplicació de la norma. Ajornar-la és trair-la. La tradició rabínica de Hil·lel té també el seu contrapunt en els

personatges Judit i Jael. Aquí sí que he de confessar la meva perplexitat. El Llibre de Judit, de devers l'any 100, és de fet deuterocanònic, és a dir que, com que només ens ha pervingut en grec, no forma part del cànon dels textos sagrats jueus, ni de les esglésies protestants o reformades. El text ens presenta Judit, una dona valenta que es presenta en el campament del general assiri Holofernes, el qual, enamorat d'ella, hi confia i resulta decapitat. L'assassinat del general assiri col·loca Judit en el mateix nivell que Moisès i els seus continuadors, primer Josuè i més tard els Jutges. Jael és un personatge marginal del llibre dels Jutges, en el qual juga un paper primordial per assassinar. El context històric és la Palestina (Canaan) anterior a la monarquia de Saül i David. La jutgessa Dèbora ha de fer front a l'atac d'un exèrcit dirigit pel comandant Sisserà. Jael assassina Sisserà de manera similar a Judit. La diferència és que aquí ens trobem amb dos textos prou allunyats en el temps. El llibre de Judit és apòcrif per al judaisme; el llibre dels Jutges, i la gesta de la jutgessa Dèbora, formen part dels fragments més antics de l'Antic Testament. De fet, el càntic de Dèbora és considerat un dels textos primordials dels textos sagrats del poble hebreu. El càntic és un magnífic precursor del que farà Anna en haver engendrat Samuel, i alhora aquest és el model sobre el qual es construeix el càntic de lloança de Maria segons Lc 1,46-55.

Què vol criticar Fried? Òbviament el recurs a l'assassinat per traïció. Per altra banda, els textos de la tradició ens presenten Judit i Jael com a heroïnes que salven el poble hebreu de la destrucció. En aquest sentit, com així no col·locar-les al costat d'una Gudrun Ensslin (1940-1977), terrorista alemanya de la RAF (Rote Armee Fraktion o Fracció de l'Exèrcit Roig)? Ensslin participà en cinc atemptats amb quatre víctimes. Empresonada el 1972, se suïcidà el 1977. O al costat d'Ulrike Meinhof (1934-1976), culpable igualment de quatre morts i suïcidada també durant el seu empresonament? És clar que Fried no veu en elles terroristes, però tampoc heroïnes que desitgen la llibertat i la justícia, com Judit i Jael. I això que Ensslin i Meinhof eren dones valentes, sens dubte, a qui no haurien tremolat les mans a l'hora de matar un Heydrich o un Himmler.

Emperò no, no és per aquí on captarem la relació de la poesia de Fried amb la tradició jueva. Els poemes «Sintflutlied» (Cançó del diluvi universal) (10) i «Nach?» («Després?») (11) ens parlen de l'episodi narrat a Gn 6-8, la història de Noè. L'ocell que ja no torna amb la branca d'olivera és el signe de la pau, de la reconciliació entre Déu i els homes. La ira de Déu s'esvaeix. Fried, és clar, ho interpreta com a final de les contradiccions. Ell envia un ocell a la fidelitat i a la traïció, al gegant i al nan. Tothom és reconciliat (10). Sobre les causes del diluvi trobarem una sola resposta: els homes. Una advertència a la dita «després de mi el diluvi», que alimenta, sempre segons Fried, la política dels EUA, aquí paradigma de tota política

capitalista, centrada en l'explotació de la terra que comporta la injustícia. Igualment podem pensar, per descomptat, que la injustícia comesa contra els homes comporta el menyspreu per la terra on habiten. En definitiva, com ens diu en la seva obra «Beim Wiederlesen eines Gedichtes von Paul Celan» («Amb motiu de la relectura d'un poema de Paul Celan») (7), la «figura» o «personatge» anomenat Déu no té gens de sentit perquè no hi pot haver «cap cançó més enllà dels homes.» El que els homes han d'abandonar (convertir-se, girar-se en sentit contrari) és la seva tendència a lliurar-se a les «forces» que practicaren l'Holocaust a Europa i no repetir-ne els fets. Les sandàlies egípcies abandonades a punta de canó dels soldats d'Israel (1) és el que cal deixar. En cas contrari, els egipcis continuaran ofegant-se o cremant-se en el desert, com el 1967 i en les històries bíbliques. En cas contrari, els enemics dels jueus, entre els quals Fried no s'hi troba, tindran l'excusa perfecta per enviar-los a la mar. El que preocupa (preocupava) Fried és que el temps, a llarg termini, sempre sol fer voltes. Els «poders» sembla que són els mateixos, però llurs interessos es decanten ara vers uns ara vers els altres. I els jueus, i l'estat d'Israel, s'ha situat en el centre d'aquest terbolí d'ambició i poder.

Obres consultades

Marcel REICH-RANICKI, *Die besten deutschen Gedichte*, Insel Verlag, Berlin, 2013
D. A., *Die deutsche Literatur in Text und Darstellung – Gegenwart*, Reclam, Stuttgart, 1983.

Obres d'Erich Fried

Erich FRIED, *Das Nabe Suchen – Gedichte*, Verlag Klaus Wagenbach, Berlin, 1982.
Erich FRIED, *Um Klarheit – Gedichte gegen das Vergessen*, Verlag Klaus Wagenbach, Berlin, 1985.
Erich FRIED, *Höre Israel – Gedichte gegen das Unrecht*, Melzer Verlag, Neu-Isenburg, 2010.

1

HÖRE, ISRAEL

1.

*Nicht als Fremder und nicht als Feind
von Haß gegen euch entzündet
ich spreche als einer von euch
der auch Irrwege kennt*

*In den Gaskammern und in den Öfen
wo eure Familien vergingen
wurden auch meine Verwandten
vergast und verbrannt*

*Seither kämpfe ich gegen das
was dahin geführt hat
gegen die Mächte
die Hitler zur Macht verhalfen*

*Sie sind noch nicht verschwunden
von dieser Erde
und was tut ihr?
Ihr laßt euch von ihnen fördern*

2.

*Sie wollen das gleiche von euch
was sie von Hitler wollten:
Ihr sollt Vorposten sein
für ihre Ordnung der Welt*

*Darum muß ich das Bittere sagen
in eure Ohren
die ihr im Unrecht verstopft
wie zur Zeit der Propheten*

*Auch wenn es bitter schwer ist
auch wenn ihr es mit Bitterkeit heimzahlt
aber ihr sollt nicht sagen können
das sagten euch nur eure Feinde*

*und später soll es nicht heißen;
Zur Zeit als die Juden noch siegten
sprach keiner von ihnen
gegen ihr eigenes Unrecht*

ESCOLTA, ISRAEL

1

No com a foraster ni com a enemic
encès contra vosaltres amb odi
jo parlo com un de vosaltres
que també coneix camins equivocats

Dins les cambres de gas i en els crematoris
on les vostres famílies expiraren
també els meus parents foren
gasejats i cremats

D'aleshores ençà lluito contra el
que hi portà
contra les forces
que pujaren Hitler al poder

No han desaparegut
d'aquest món
i què feu vosaltres?
Us deixeu afavorir per elles

2

Volen de vosaltres el mateix
que volien de Hitler:
heu de ser l'avançada
per a llur ordre del món

Per això he de dir el més amarg
a les vostres orelles
que estan tapades en la injustícia
com a l'època dels profetes

També si és amargament difícil
també si vosaltres pagueu amb amargura
però no ho heu de poder dir
això només us ho deien els vostres enemics

i més tard no s'ha de dir;
en el moment en què els jueus encara guanyaven
cap d'ells parlà
contra llur pròpia injustícia

3.

*Ihr habt in Europa
die Höllen der Höllen erlitten
Verfolgung Vertreibung
langsamen Hungertod*

*die Gewalt der Mörder
die Hilflosigkeit eurer Schwäche
die Urform des Unrechts
das nichts als die eigene Macht kennt*

*Ihr habt eure Henker
beobachtet und von ihnen
den Blitzkrieg gelernt
und die wirksamen Grausamkeiten*

*Was ihr gelernt habt
das wollt ihr jetzt weitergeben
Kinder der Zeit des Unrechts
erzogen in seinem Bild*

3

Vosaltres, a Europa, heu
patit l'infern dels inferns
persecució expulsió
mort lenta de fam

la violència dels assassins
la impotència de la vostra debilitat
la forma més primitiva de la injustícia
que no coneix res més que el propi poder

Els vostres botxins
heu observat i d'ells
heu après la guerra llampec
i les crueltats eficients

El que heu après
ara voleu tornar-ho a lliurar
fills del temps de la injustícia
educats a la seva imatge

4.

*Ihr seid tüchtige Pflanzler geworden
ihr habt die Wüste bewässert
doch die Armen die vor euch dort wohnten
die habt ihr weggedrängt*

*Eure Gönner die Saatgut schickten
und Geld für euere Arbeit
und Waffen für euere Macht
sehen: die Saat geht jetzt auf*

*Nicht nur Pflanzen:
An Stelle des ungerechten
Hasses der euch verfolgt hat
sät ihr heute gerechteren Haß*

*Ich wollte nicht
daß ihr im Meer ertrinkt
aber auch nicht daß andre durch euch
in der Wüste verdursten*

*Als ihr verfolgt wurdet
war ich einer von euch
Wie kann ich das bleiben
wenn ihr Verfolger seid?*

4

Heu esdevingut cultivadors eficients
heu portat l'aigua al desert
però els pobres que hi vivien abans
vosaltres els heu expulsat

Els vostres patrocinadors enviaren llavors
i diners per al vostre treball
i armes per al vostre poder
ho veuen: la sembra surt ara

No solament plantes:
en lloc de l'injust
odi que us ha perseguit
sembreu avui un odi justificat

No voldria
que us ofegués a la mar
però tampoc que altres per causa vostra
es morin de set en el desert

Quan éreu perseguits
vaig ser un de vosaltres
Com puc romandre-hi
quan sou els perseguïdors?

5.

*Ihr habt nicht von den Völkern gelernt
sondern von ihren Herren
Ihr seid nicht mehr Opfer der andern:
ihr selbst wollt andere opfern*

*eurer vergänglichen Macht
von der ihr glaubt sie genügt
um den Armen ihr Land zu nehmen
auf dem sie saßen*

6.

*Ihre Gesichter
sind euren Gesichtern ähnlich
ihre Sprache
ist eurer Sprache verwandt*

*Auch sie taten manchmal Unrecht
Nicht alles ist schwarz oder weiß
Ihr beide seid gebrannt
von der selben Sonne*

*Aber euer Unrecht war größer
denn ihr habt euch Land geben lassen
von denen die kein Recht hatten
es euch zu geben*

*Zwar ihr selbst wart bedrückt wo ihr herkamt
mehr als andere Kolonisten
doch die Armen im Land das ihr nahmt
waren nicht schuld daran*

*Zwar ihr selbst wart arm
aber immer noch reich gegen die
deren Boden ihr kauftet
fast wie Yankees einst den der Indianer*

5

No heu après dels pobles
sinó de llurs senyors
Ja no sou víctimes dels altres:
vosaltres mateixos voleu sacrificar-ne d'altres

amb el vostre poder fugisser
del que creieu que és suficient
per prendre als pobres la terra
damunt la qual s'asseien

6

Llurs rostres
són semblants als vostres
llur llengua
està emparentada amb la vostra

També ells feren a vegades injustícies
No hi ha res blanc o negre
Ambdós esteu cremats
pel mateix Sol

Però la vostra injustícia ha estat major
perquè us heu fet donar terra
d'aquells que no tenien cap dret
de donar-vos-la

Cert fóreu oprimits allà d'on vinguéreu
més que altres colonitzadors
així i tot els pobres en el país que agafàreu
no en tenien cap culpa

Cert vosaltres mateixos fóreu pobres
però encara rics comparats amb aquells
el sòl dels quals compràreu
quasi com els ianquis un dia el dels indis

7.

*Kehrt um! kehrt um!
Die euch Geld oder Waffen gaben
werden nicht immer da sein
um euch zu schützen*

*Umkehren wird nicht leicht sein:
Der Haß der Armen lebt lange
und viele wünschen euch das
was einst ihr euren Peinigern wünschtet*

*Doch euch bleibt kein anderer Weg
euch die Zukunft zu öffnen
wenn es nicht eine Zukunft
der ewig Verhaßten sein soll*

*Kehrt um! kehrt um!
Die euch Geld oder Waffen geben
brauchen euch nur als Söldner
gegen die Zukunft*

*gegen das Ende der Ausbeutung
gegen die Hoffnung der Armen
gegen die Völker
die eure Brüder sein sollten*

8.

*Zwar unter denen sind solche
die haben gerufen:
»Alle Juden ins Meer!«
Das sind keine Stimmen der Zukunft*

*Aber vergeßt nicht
es sind nicht alle dasselbe
so wie auch bei euch nicht alle
dasselbe denken*

*In Ägypten und Syrien
waren andere Kräfte am Werk
als in den Palästen
Arabiens oder Jordaniens*

7

Convertiu-vos! Convertiu-vos!
Aquells que us donaren diners i armes
no sempre hi seran
per tal de protegir-vos

Convertir-se no serà fàcil:
L'odi dels pobres viu molt de temps
i molts us desitgen allò
que abans us desitjaren els vostres turmentadors

De fet no us queda cap altre camí
d'obrir-vos al futur
si aquest futur no ha de ser
el de l'eternament odiat

Convertiu-vos! Convertiu-vos!
Aquells que us donen diners i armes
us necessiten només com a mercenaris
contra el futur

contra el final de l'explotació
contra l'esperança dels pobres
contra els pobles
que haurien de ser els vostres germans

8

Certament n'hi han entre ells
que han cridat:
«Tots els jueus a la mar!»
Aquestes no són veus del futur

Però no oblideu
que no tots són el mateix
com també entre vosaltres no tots
pensen el mateix

A Egipte i Síria
estaven en marxa altres forces
que en els palaus
d'Aràbia o Jordània

9.

*Die Könige riefen zum Haß auf
Sie kennen kein anderes Mittel
ihre Untertanen
anzustacheln zum Kampf*

*doch auch die Feindschaft der anderen
habt ihr erworben
Ihr seid nicht schuldlos daran
daß sie gegen euch sind*

*Und vergeßt auch nicht:
In New York in Hamburg und London
schrieben die Zeitungen
freundlicher über die*

*aus deren Ländern die Rufe
zum Völkermord kamen
über Feisal und Hussein
als über Ägypten und Syrien*

*Denn die Könige wollen sie stützen
aber die Länder die sich mühsam
hintasten zum Sozialismus
zu Falle bringen*

*Und dazu sollt ihr ihnen dienen
mit Haut und Haaren
mit eurem ganzen Vermögen
von dem sie euch etwas ersetzen*

10.

*Wenn ihr euch nicht zu gut seid
für diese Rolle
nicht zu tüchtig und nicht zu klug
nicht zu menschlich und unabhängig*

*dann werdet ihr abhängen
von den dürren Trägern des Unrechts
wie ein Geheukter abhängt
von seinem Galgen*

*als warnendes Beispiel
wobin die Tapferkeit führt
und die Tüchtigkeit wenn sie verführt ist
dem Unrecht zu dienen*

9

Els reis invocaren l'odi
Ells no saben d'altres recursos
per tal que llurs súbdits
s'incitin a lluitar

Però també l'enemistat dels altres
us heu aconseguit
Vosaltres no sou innocents
del fet que estiguin contra vosaltres

I tampoc no oblideu:
A Nova York a Hamburg i Londres
escriviren els diaris
més amistosament sobre aquells

dels països dels quals vingueren
les crides al genocidi
sobre Faisal i Hussein
que sobre Egipte i Síria

Perquè als reis els volen protegir
però als països que amb esforç
s'inclinen vers el socialisme
els volen fer caure

I a damunt heu de servir-los
amb pell i cabells
amb tota la vostra fortuna
de la qual us han reparat una mica

10

Si no sou prou bons
per aquest paper
no prou hàbils i no prou llests
no prou humans i independents

aleshores dependreu
dels portadors estèrils de la injustícia
com un penjat penja
de la seva forca

com a exemple que adverteix
vers on porta el coratge
i la destresa quan és seduïda
per servir a la injustícia

11.

*Ich sage das nicht für die
die euch immer schon Feinde waren
und nur neue Vorwände suchen
für ihren alten Haß*

*auch nicht für die unter euch
die lernten von ihren Hassern
sich selbst zu hassen
oder sich häßlich zu finden*

*Doch ich sage das gegen die
die sich heute erschaffen wollen
nach dem Ebenbild ihrer Vernichter
um selbst Vernichter zu werden*

*den wenn die euch beherrschen
vernichten sie trotz ihrer Siege
zuletzt sich selbst
wie das eure Vernichter taten*

*Und ich sage das auch
gegen die falschen Freunde
die eure Not benützen
um euch tiefer in Schuld zu verstricken*

*Gegen die die euch vortreiben wollen
bis es zur Umkehr zu spät ist
um ihre Zwecke zu fördern
mit eurem Blut*

11

No ho dic per aquells
que sempre foren enemics vostres
i sols cerquen nous pretextos
per al seu antic odi

tampoc per aquells entre vosaltres
que aprengheren d'aquells que els odiaven
a odiar-se a si mateixos
o a trobar-se lletjos

De fet ho dic contra aquells
que avui es volen crear
segons la imatge dels seus anorreadors
i esdevenir anorreadors ells mateixos

perquè aquells que us governen
s'anorreen malgrat llurs victòries
finalment a si mateixos
com feren els vostres anorreadors

I us ho dic
contra els falsos amics
que necessiten la vostra penúria
per embolicar-vos més en la culpa

Contra els qui us empenyen
fins que sigui massa tard per la conversió
per impulsar llurs metes
amb la vostra sang

12.

*Ihr habt die überlebt
die zu euch grausam waren
Lebt ihre Grausamkeit
in euch jetzt weiter?*

*Eure Sehnsucht war so zu werden
wie die Völker Europas
die euch mordeten
Nun seid ihr geworden wie sie*

*Den Geschlagenen habt ihr befohlen:
»Zieht eure Schuhe aus!«
Wie den Sündenbock habt ihr sie
in die Wüste getrieben*

*in die große Moschee des Todes
deren Sandalen Sand sind
doch sie nahmen die Sünde nicht an
die ihr ihnen auflegen wollten*

*Der Eindruck der nackten Füße
im Wüstensand
überdauert die Spur
eurer Bomben und Panzer*

(1967)

12

Vosaltres els heu sobreviscuts
als qui us foren cruels
Viu encara llur crueltat
ara dins vosaltres?

La vostra enyorança era ser
com els pobles d'Europa
que us assassinaven
Ara heu esdevingut com ells

Als colpejats heu ordenat:
«Llevau-vos les sabates!»
Com a boc expiatori els heu
expulsats al desert

a la gran mesquita de la mort
on les sandàlies són sorra
tot i que no assumiren el pecat
que els volíeu atribuir

La impressió dels peus nus
en el desert de sorra
perdurarà més que els senyals
de les vostres bombes i tancs

WER WEISS ETWAS VON EINEM
(ECHOD MI JODEA)

*Eins ist die Einsamkeit
Zwei ist der Zweifel
Drei ist das Dreinschlagen oder das Dreinsichfügen
Selig ist wer nicht bis Drei zählen kann:*

*Eins ist ihm Eintracht
Zwei ein blühender Zweig
Drei die Dreifaltigkeit
das entfaltete Eine*

*Zählt der Einfall der Einfalt mehr
die Verzweigung des Zweiflers
oder die Dreistigkeit
die nicht zählt, sondern zielt?*

*Die Egel schwimmen im Wasser
im Grund kriechen Engerlinge
und die Engel schwimmen über der Luft.*

*Euch aber ekelt, euch Armen, vor allen drei
Reichen.*

*Engel über dem Ekel, reich mir den Arm
gib mir den Mut zur Armut und auch zum
Unmut,
zu den Gedanken, die keiner mir danken wird,
denn ihr Besitz erfüllt das Herz mit Entsetzen.*

*Ich habe mich nachts zu meinen Ängsten gesetzt,
die sind nun meine engsten Freunde geworden.
Die Sorgen sorgen für mich, das Furchtbare wird
mir furchtbar
und der Krieg wird ein Krug, der geht zum
Brunnen des Lebens.*

(Escrit el 1948, publicat el 1958)

QUI EN SAP RES D'UN
(EKHOD MI IODEA)

Un és la solitud
Dos és el dubte
Tres és batre's en ell o bé afegir-s'hi
Sant és qui no sap comptar fins a tres:

Un és per a ell concòrdia
Dos una branca que floreix
Tres la trinitat
l'u desplegat

Compta l'ocurrència de la innocència més
la desesperació de qui dubta
o la impertinència
que no compta, sinó que apunta?

Les sangoneres neden dins l'aigua
en el sòl s'arrosseguen les larves d'escarabat
i els àngels es desdibuixen sobre l'aire.

A vosaltres però, vosaltres pobres, us fan fàstic
sobretot tres regnes.

Àngel per damunt del fàstic, dóna'm la mà
dóna'm el coratge de ser pobre i també del
desgrat,
els pensaments que no m'agrairà ningú,
ja que posseir-los omple el cor d'espant.

M'he situat de nit davant les meves pors,
que així s'han convertit en els meus amics més
propers.
Les preocupacions tenen cura de mi, el que és
espantós m'espanta
i la guerra esdevé una gerra, que va a la font de
la vida.

3

ÄGYPTEN

*Sie haben die wüsten Soldaten ausgesandt
in den Wüstensand
Kein Bote*

*Und Pharao fuhr
und verrohete Rotten noch mehr
ins Rote Meer*

*Wer schafft die Sklaven her?
Keine Botschaft
kein Boot*

*Im Sandmeer
im Meersund
sind meine Söhne tot*

EGIPTE

Ells enviaren als erms soldats
en el desert de sorra
Cap missatger

I el faraó guià
i embrutides quadrilles encara més
en el Mar Roig

Qui tornarà els esclaus?
Cap missatge
cap vaixell

En el mar de sorra
en l'estret de mar
els meus fills són morts

(1946)

BIBELFEST

*Seit Moses
gilt es als gut
daß Ägypter
sterben*

*Ihr Tod
soll gerechte
Strafe
der Krieg gegen sie*

*soll anders
sein
als alle
anderen Kriege*

*Das alte
Buch
wird ein Freibrief
für neue Taten*

*Ins Wasser
und in den Sand
wird die Lüge
geschrieben*

*Mit der blutigen
Wahrheit
die verdurstet
oder verbrennt*

FERM COM LA BÍBLIA

Des de Moisès
es dóna per bo
que els egipcis
morin

Llur mort
ha de ser un just
càstig
de la guerra contra ells

ha de ser
diferent
a totes
les altres guerres

L'antic
llibre
esdevé un salconduit
per a noves accions

En l'aigua
i en la sorra
s'escriu
la mentida

Amb la veritat
sagnant
que mor de set
o bé crema

(1967) *Befreiung von der Flucht. Gedichte und Gegengedichte*

FORTSCHRITT

*Nach neunzehn Jahrhunderten
wurde in Rom verkündet
daß Israel nicht Kollektivschuld
am Tode Christi trägt*

*Nun werden auch
die toten Juden erklären:
Wir wurden niemals erschlagen
von Christenhand*

Anfechtungen

PROGRÉS

Després de dinou segles
es proclamà a Roma
que Israel cap culpa col·lectiva
porta en la mort de Crist

Ara també
declararan els jueus morts:
Mai no fórem assassinats
per mans de cristians

JUDENFRAGEN

*Das leise Lachen
der alten chassidischen Frager
in welcher Betonkammer hat es geendet
im welchem Husten
mit welchen Kristallen
aus welchen Büchsen der Degesch*

*Und die klugen Witze
mit dem traurigen Achselzucken
(sorgfältig aufbewahrt
von Philosemiten)
wem sind sie zugeteilt worden
zur Wiedergutmachung*

*Denen die schreien: Uns! Uns!
denen die spielen
Verkehrte Welt und arabische Landeskinder
im Judenland zu Juden der Juden machen
und lachen über sie
un nicht über sich*

(1972) *Die Freiheit, den Mund Aufzumachen*

QÜESTIONS JUEVES

El riure en veu baixa
dels antics qüestionadors hassídics
a quines cambres de formigó acabà
a quin tossir
amb quins vidres
de quines llaunes de la Degesch*

I els acudits enginyosos
amb el trist encongir les aixelles
(conservats amb cura
per filosemites)
a qui han estat assignats
com a compensació

a aquelles que criden: a nosaltres! A nosaltres!
a aquells que juguen
al món a l'inrevés i que nens de països àrabs
en el país dels jueus converteixen en jueus dels jueus
i se'n riuen d'ells
i no de si mateixos

* *Degesch*: Deutsche Gesellschaft für Schädlingsbekämpfung empresa alemanya que fabricava el Zyklon-B emprat en els camps d'extermini. El nom de l'empresa, per cert, seria: Societat Alemanya per a la Lluita Contra els Paràsits.)

BEIM WIEDERLESEN EINES
GEDICHTES VON PAUL CELAN

»es sind
noch Lieder zu singen jenseits
der Menschen«

Lesend
von deinem Tod her
die trächtigen Zeilen
wieder verknüpft
in deine deutlichen Knoten
trinkend die bitteren Bilder
anstoßend
schmerzhaft wie damals
an den furchtbaren Irrtum
in deinem Gedicht das sie lobten
den weithin ausladenden
einladenden
ins Nichts

Lieder
gewiß
auch jenseits
unseres Sterbens
Lieder der Zukunft
jenseits der Unzeit in die wir
alle verstrickt sind
Ein Singen jenseits
des für uns Denkbaren
Weit

Doch nicht ein einziges Lied
jenseits der Menschen

(1972) *Die Freiheit den Mund aufzumachen*

AMB MOTIU DE LA RELECTURA
D'UN POEMA DE PAUL CELAN

»hi ha
encara cançons per cantar més enllà
dels homes«

Llegint
des de la teva mort
les gràvides línies
un altre cop lligades
en els teus nusos clars
bevent les imatges amargues
xocants
doloroses com aleshores
en el terrible error
en el teu poema que alabaren
al descarregat en gran mesura
convidat
en el no-res

Cançons
certament
també més enllà
del nostre morir
Cançons del futur
més enllà de la mala hora en què
tots estem travats
Un cantar més enllà
del que ens és concebible
lluny

Així i tot ni una sola cançó
més enllà dels homes

DIE ARMEN SCHWEINE

*Und Neville Chamberlain?
Von den Schweinen gefressen*

*Und Adolf Hitler?
Von den Schweinen gefressen*

*Und Josef Stalin?
Von den Schweinen gefressen*

*Und Konrad Adenauer?
Von den Schweinen gefressen*

*(die dann nach Empfang der heilige
Sterbesakramente
selig in dem Herrn verschieden sind)*

*Und Reagan und Margaret Thatcher?
Von den Schweinen verschmäht*

*Und Sadat und Begin
Und Chomeini und Cia-ul-Haq?*

*Tod oder lebend
von den Schweinen gefressen*

*die dann toll wurden und sich
im nahen Wasser ertränkten*

ELS POBRES PORCS

I Neville Chamberlain?
Menjat pels porcs

I Adolf Hitler?
Menjat pels porcs

I Josef Stalin?
Menjat pels porcs

I Konrad Adenauer?
Menjat pels porcs

(que després de rebre el sant sagrament
de l'extremunció
moriren santament en el Senyor)

I Reagan i Margaret Thatcher?
Rebutjats pels porcs

I Sadat i Begin
I Khomeini i Zia-ul-Haq?

Vius o morts
menjats pels porcs

que després es tornaren bojós i
s'ofegaren en les aigües més properes

(1982) *Das Nabe suchen.*

GLAUBENSFRAGEN

Einfalt

*Als Kind glaubte ich:
Die Dreifaltigkeit
ist ein altes
gütiges Gesicht
das drei Falten hat*

Unterwegs

*Die Gläubigen ziehen
etwas unsicher durch das Leben
Mit einem Fuß in der Hölle
und mit einem Flügel im Himmel*

*Den Ungläubigen ist es leichter
ibr Gleichgewicht zu bewahren
Sie stehen fest und sicher
mit beiden Füßen im Grab*

*Und die Teufel warten schon daß sie
für den Himmel die Füße und Flügel
braten dürfen – gewürzt
mit Unglauben und mit Glauben*

Lichtquelle

*Das Licht der Hölle
hinter mir
ist so stark
daß ich meinen Schatten
vorauswerfe
(falls ich hinkomme)
noch auf den Himmel*

QÜESTIONS DE FE

Simplicitat

Quan era nen creia:
la Trinitat
és un vell
i bondadós rostre
que té tres arrugues

De camí

Els creients caminen
una mica insegurs a través de la vida
amb un peu a l'infern
i amb una ala en el cel

Per als no creients és més senzill
conservar el seu equilibri
Estan drets fermes i segurs
amb ambdós peus a la fossa

I els dimonis esperen de fet que ells
tinguin dret a cremar per al cel
peus i ales, picant
amb fe i sense fe

Font de llum

La llum de l'infern
darrere meu
és tan forta
que projecto al davant
la meva ombra
(en cas que arribi)
encara finalment al cel

(1982) *Da Nabe suchen*

SINTFLUTLIED

*Ein Vogel für das Tal
und ein Vogel für den Berg
und ein Vogel für den Baum auf halbem Hang
und ein Vogel für den Riesen
und ein Vogel für den Zwerg
und ein Vogel für den Traum denn der ist krank*

*Ein Vogel für den Träumer
und ein Vogel für die Tat
und ein Vogel der von Traum und Taten singt
und ein Vogel für die Treue
und ein Vogel für Verrat
und ein Vogel der den Ölzweig nicht mehr bringt*

(1982) *Das Nabe suchen*

CANÇÓ DEL DILUVI UNIVERSAL

Un ocell per a la vall
i un ocell per a la muntanya
i un ocell per a l'arbre a mig pendent
i un ocell per al gegant
i un ocell per al nan
i un ocell per al somni, que està malalt

Un ocell per al somiador
i un ocell per a l'acció
i un ocell per aquell que canta el somni i les accions
i un ocell per a la fidelitat
i un ocell per a la traïció
i un ocell que ja no porta la branca d'olivera

NACH?

*Eine Expedition
aus den Vereinigten Staaten
fand am Berghang des Ararat
in versteinertem Schlamm Skelette
von Menschen die in der Sündflut
ertrunken waren
Am Hals trugen sie Amulette
mit Keilschriftzeichen
—auf allen die gleichen—
die sagten: »Nach uns die Sündflut!«*

*Die Archäologen
erstatteten Bericht
nach Washington
worauf ihr Forschungsergebnis
als »bedenklich für die
politische Moral
und deshalb geheimzuhalten«
eingestuft wurde*

(1982) *Das Nabe suchen*

DESPRÉS?

Una expedició
dels Estats Units
trobà a les costes de l'Ararat
en el fang petrificat esquelets
de persones que en el diluvi universal
s'havien ofegat
Al coll portaven amulets
amb signes cuneïformes
—sobre tots els mateixos—
que deien: «després de nosaltres el diluvi!»

Els arqueòlegs
feren un informe
per a Washington
amb la qual cosa el resultat de llur recerca
fou classificada
com a «greu per a la
moral política
i per tant a silenci»

JUDITH

*Als man den Kopf vor ihr trug
und sie als Retterin ausrief
und alle Männer ihr huldigten
lächelte sie*

*und konnte sich nicht entsinnen
ob dieser Tote
sie wirklich zuvor noch
erkannt hatte oder nicht*

*Seit jener Nacht
wurde sie in ihrem Traum
umarmt und bezwungen
von starken geköpften Männern*

JUDIT

Quan se li posà el cap al davant
i se la proclamà salvadora
i tots els homes celebraren amb alegria el seu poder
ella va somriure

i no podia recordar
si a aquest mort
l'havia conegut abans
realment o no

Des d'aquella nit
en somiar fou
abraçada i forçada
per homes forts i decapitats

(1985) *Um Klarheit – Gedichte gegen das Vergessen*

13

JAËL

*Sie hatte den Flüchtling Sisera
eingeladen
und ihm Milch gegeben
und ihn verborgen in ihrem Bett*

*Dann nahm sie nachdenklich
einen langen Nagel
und setzte die Spitze
an die Schläfe des Schlafenden an*

*Ihr Hammer traf den Nagel
genau auf den Kopf
Was sie dabei empfand
das steht nicht in der Bibel*

*Die Richterin Deborah
sang laut vor dem Volk ihren Ruhm:
»Gesegnet in ihrer Hütte
sei Jaël unter den Weibern!«*

*Doch Jaël blieb gestraft:
Nie mehr durfte sie fühlen
wie das war einen Nagel
zu schlagen in einen Kopf*

JAEL

Al fugitiu Sisserà l'havia
convidat
i li havia donat llet
i l'havia amagat dins el seu llet

Aleshores agafà pensativa
una tatxa llarga
i en col·locà la punta
sobre el cap del dorment

El seu martell encertà la tatxa
amb precisió damunt la cabota
El que ella amb això va percebre
no es troba a la Bíblia

La jutgessa Dèbora
en cantà la lloança fort davant el poble:
«Beneïda en la seva cabana
sia Jael entre les dones!»

Així i tot Jael va romandre castigada:
Pus mai no va poder sentir
com era això de clavar
una tatxa en un cap

(1985) *Um Klarheit – Gedichte gegen das Vergessen.*

NACHFOLGE?

*Den ihr Herr nennt
der hat sich selbst
nie Herr genannt
der wollte nicht euer Herr sein*

*Glaubt ihr jetzt
wenn ihr ihn immer so nennt
daß ihr wirklich
in seinem Sinne redet?*

IMITACIÓ?

A qui dieu Senyor
ell, a si mateix,
mai no es digué Senyor
ell no volia ser el vostre Senyor

Creieu ara
quan sempre li dieu això
que vosaltres realment
parleu com ell volia?

(1985) *Um Klarheit- Gedichte gegen das Vergessen*

FRAGEN IN ISRAEL

*In einer ungerechten Welt
gerecht sein
ist schwer
wenn man sein will.
Rabbi Hillel hat schon gefragt
vor 2000 Jahren:
»Wenn nicht ich für mich bin
wer denn ist für mich?«*

*Aber nur noch selbstgerecht sein
weil andere ungerecht waren
(und das waren nicht die
gegen die man jetzt selbstsüchtig ist)?
Rabbi Hillel hat schon gefragt
vor 2000 Jahren:
»Doch wenn ich nur für mich bin
was bin ich?«*

*Heute fragen das Viele in Israel:
»Wenn wir nicht auch für die Palästinenser sind
was sind wir?
Welcher Feinde verspätetes Spiegelbild
sind wir dann?«
Aber andere sagen: »Das ist Zukunftsmusik
Nichts für heute«
Rabbi Hillel hat schon gefragt
vor 2000 Jahren:
»Und wenn nicht jetzt
Wann?«*

PREGUNTES A ISRAEL

En un món injust
ser just
és difícil
si hom vol ser.
El rabí Hil·lel ja preguntà
fa 2.000 anys:
«Si jo no estic a favor meu
qui està a favor meu aleshores?»

Però ser vanitós per la pròpia justícia
perquè altres foren injusts
(i no eren així aquells
contra els quals ara hom és egoista)?
El rabí Hil·lel ja preguntà
fa 2.000 anys:
«De fet si *només* jo estic a favor meu
què sóc jo?»

Avui molts pregunten això a Israel:
«Si no estem també a favor dels palestins
què som nosaltres?
Quina imatge tardana de l'enemic en el mirall
som doncs nosaltres?»
Però altres diuen: «Això és música del futur
no res per avui»
El rabí Hil·lel ja preguntà
fa 2.000 anys:
«I si no és ara
Quan?»

(1985) *Um Klarheit- Gedichte gegen das Vergessen.*

Els articles d'aquest número 3 de la revista *Veus baixes*,
publicats al març de 2015,
amb ISSN 2254-5336,
es publiquen amb llicència Creative Commons:
se n'autoritza la reproducció sempre que se'n citi l'autor,
que sigui sense propòsits comercials
i que no se'n facin elaboracions derivades

